

afgelegd. . . . Iedereen wilde mij met vriendelijk-deelnemende woorden kalmeeren — en bewonderde mij omdat ik geen kalmeering noodig te hebben bleek.

Ik kan mij niet herinneren dat die houding mij bizondere inspanning en beheersching heeft gekost; zij was mij eenmaal tot mijn zelfbehoud opgelegd. Aan ieder deed ik weer opnieuw mijn verhaal, reeds voordat erom was gevraagd: hoe ik in den loop van den nacht wakker was geworden met het vage idee dat ik een slag had gehoord, maar toen, daar alles in huis stil bleef, weer was ingeslapen — hoe ik, na vroeg in den ochtend te zijn opgestaan, Mijnheer levenloos op de gang had vinden liggen. . . . De laatste dagen al was hij minder wel geweest — stellig had hij, juist voordat hij zich te bed leggen zou, het ineens hevig benauwd gekregen, en nog buiten zijn kamer lucht gezocht. Ik voegde er den uitleg bij dat hij gewoon was laat naar bed te gaan, omdat hij in den regel pas tegen den morgen den slaap vatten kon. Ik dacht dat men den kunstmatigen opzet van dit verhaal, waarin alle mogelijk te stellen nadere vragen reeds van tevoren waren beantwoord, merken moest; mijzelf hoorde ik het opzeggen als een van buiten geleerde les. En wanneer, nadat ik had uitgesproken, de ander even zwijgen bleef, steeg in die enkele seconden mijn angstspanning tot het ondraaglijke. . . . Maar in niemand is het ooit opgekomen om aan de waarheid van wat ik vertelde te twijfelen.

Nadat alles tot een einde was gebracht, begaf ik mij weer tot den dienst van mijn zusters. Gedwee droeg ik voortaan haar veeleischendheid en ondank; zonder een klacht tegenover anderen of in mijzelve zag ik haar moederweelde aan. Ik had op eigen geluk geen aanspraak meer. . . .

Een jaar of twee na het gebeurde zat ik op den avond van een drukken sloofdag in het huishouden van Ernestien, die pas was bevallen, alleen op mijn slaapkamer, te ver-

moeid om terstond naar bed te gaan. En terwijl ik pijnlijk-afgemat-ineengezakt in mijn stoel hing, werd ik vervuld van een oneindig wee om het leed en de verworpenheid van heel mijn bestaan, van kind af. Altijd, in een omgeving van uitgaan en vertoon, achterafgezet en heimelijk gesmaad om mijn leelijkheid, die naast de schoonheid van mijn zusters dubbel opviel — altijd zelf ontberend het geluk van anderen aanzien — mijn liefde, mijn jeugd en kracht versmaad. . . . Toen nog de verzoeking en het bezwijken en de jammer voor heel mijn verdere leven. . . .

Ik schreide heel lang met het gelaat in de handen. Toen ik ten laatste, vermoeid, weer stil zat, daagde het in mij dat toch niet mijn deugd enkel schijn, mijn ideaal alleen denkbeeldig was geweest, zooals ik steeds na dien nacht mijzelve met de felste bitterheid had voorgeworpen — mijn niet-aflatend berouw zelf wees het mij.

Ik ben oud geworden. Ik heb zooveel zien leven en sterven, lieven en lijden — de wereld gaat altijd maar voort, voort — al onze moeite en zorgen en strijd, hoe weinig bereiken wij er ooit mee, arme nietige menschen. . . . In verklaarde oogenblikken zie ik mijzelf maar het werktuig om een gebroken menschenkind eenmaal voor zijn sterven het geluk te doen kennen — geluk zoo groot dat hij het niet heeft kunnen dragen. . . . Wat beduiden als prijs dáarvoor mijn diepe verwerping en jagend berouw, de altijd spokende verschrikking van dien nacht — van dat oogenblik dat ik met een niet te vatten ontzetting opvoer en mijn gil klonk in het leege huis. . . .

Wat beduidt mijn braaf gezwoeg voor de anderen naast dat eene groote dat ik zonder het te willen en te weten schonk. Dát is de beteekenis en de zin van mijn leven geweest — dáarom is mij de zonde vergeven. Jettie heeft het vanmiddag gezegd. . . .